

Fogalmak

finnugor népek
Magna Hungaria
sámánizmus
törzsszövetség
kende/kündü
gyula
rovásírás
kettős honfoglalás
úr (mint törzsfő)
bő
szeniorátus
primogenitúra
levirátus
püspökség
érsekség
(egyházi) tized
királyi vármegye
nádorispán
ispán/comes
várföldek
várnépek
várjobbágyok
feudális társadalom
vitézek

Földrajzi helyek

Nyugat-Szibéria
Dél-Urál
Baskíria
Levédia
Etelköz
Kárpát-Medence
Vereckei-hágó
a püspökségek (10)

Személyek

Szvatopluk
Álmos
Árpád
Kurszán
Géza
István (Vajk)
Ajtony
Koppány
a törzsek (8)
II. Szilveszter pápa
Aba Sámuel
Gizella
Sarolta
I. Ottó

Fontos évszámok

SZÜRKÉVEL

1. Honfoglalás

895-899

- A magyar nyelv és nép a finnugor népek családjából származik
- Az őshaza valószínűleg Nyugat-Szibériában volt, ahol az erdős sztyeppén halászatból és adászatból tartották fent magukat
- A magyarság eredeti vallása a sámánizmus volt, ahol a világ a gonosz szellemek, a látható világ és az égi világ hármásából áll össze, amit az életfa tart egyben

Vándorlás

- (1) **KR. E. 500 - KR. U. 500 Dél-Urál**
 - fejlődő vasfeldolgozás, bolgár-török hatás
- (2) **VI - VIII. SZÁZAD Baskíria (Magna Hungaria)**
 - = a Volga, Káma és Urál által határolt terület
 - jelentősen fejlődött a földművelés
 - kialakult a törzsszervezet a hét törzsből (Nyék, Megyer, Kér, Kürtgyarmat, Tarján, Jenő, Keszi) szerveződő mesterséges politikai alakulat
- (3) **VIII. SZÁZAD Levédia**
 - a kazár birodalom fennhatósága alá kerültek (ez adófizetéssel, katonáskodással járt)
 - letelepülő állattenyésztés (baromfi, marha, sertés)
 - meghonosodott a rovásírás, a kazárok hatására
 - kettős fejedelemségi rendszer alakult ki: a kende (kündü) szakrális vezető volt, de az igazi hatalmat a gyula tartotta a kezében
- (4) **840 - 850 KÖRÜL Etelköz**
 - = a Dnyeper–Dnyeszter–Bug és Szeret által határolt vidék
 - a Kazár Birodalomban zajló belháború miatt a magyarok biztonsági okokból nyugatabbra húzódtak, ez az Etelköz
 - 862-től zsákmányszerző harcokat folytattak Nyugaton, így volt módjuk a Kárpát-medencét fölrajzi (jó legelők, szántóföldek) és politikai (széttagolt népesség) szempontból megismerni

Benyomulás a Kárpát-Medencébe

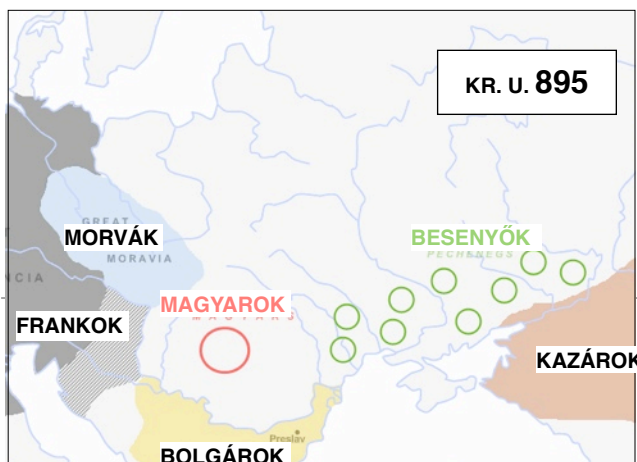
- 892-ben a magyarok a keleti frankokkal szövetségben ostromolták Szvatopluk morva birodalmát
- 894-ben bizánci szövetségben a bolgárokat támadták meg, majd Szvatopluk oldalán a keleti frankok birodalmát pusztították a Dunántúlon.

- A morva fejedelem meghalt, ez utat adott a terjeszkedésnek (ez az alapja a Fehérló legendájának is). Egyes melléksegek nem is tértek vissza az Etelközbe, hanem a Kárpát-Medencében teleltek át.

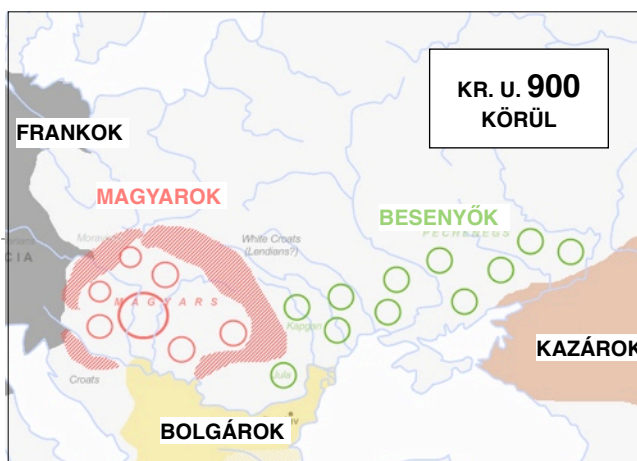
A honfoglalása első szakasza

- Árpád főserége 895 tavaszán a Vereckei-hágón át vonult be a Kárpát-Medencébe, de ekkor a magyarság zöme az Etelközben maradt.
- A besenyők és bolgárok megtámadták és a Kárpátokon túlra való menekülésre készítették a hátulmaradottakat is.
- A László Gyula-féle kettős honfoglalása elmélete szerint itt már kb. 670 óta éltek magyarok.

A honfoglalás második szakasza, a Dunántúl elfoglalása

- A magyarok (kb. 500 ezren) letelepedése és berendezkedése után, 899-ben került sor Pannónia megszállására, így 900-ra az egész Kárpát-Medence magyar uralom alá került
- A vezető Kurszán kündü, a hadvezér Árpád gyula volt
- Kurszán 904-es halálával Árpád nagyfejedelem lett, a kettős fejedelemség rendszere megszűnt, törzsi-nemzetségi arisztokrácia alakult ki
- A honfoglalás befejeztével még tartottak kalandozó hadjáratokat a magyarok, elsősorban Nyugat felé. Sikereiket a harcmódoroknak köszönheték. Ezeket a sikereket egyedül a Keleti Frank Királyság tudta megtörni (933 Merseburg, 955 Augsburg), ezzel a hadjáratok abbamaradtak.
- A kor társadalmában a törzsfők ("urak") egy-egy országrészt uraltak. Törzsekön belüli csoportok alakultak ki, a nagycsaládok (élükön a nemzetségfők, a "bők"-k), amelyek több családból álltak.

2. Géza fejedelem uralkodása

972-977

- Árpád utáni első jelentős fejedelem (Solt, Fajsz, Taksony után)
- Hatalomra kerülésekor az ország súlyos helyzetben volt: megnőtték a belső ellentétek, ráadásul az ország két nagyhatalom szorításába került,
 - Keletről a Bizánci Császárság,
 - Nyugatról az I. Ottó alatt egyesített Német-római birodalom veszélyeztette.
- Mivel a NRCS fenyegetése (fejlett, nehézfegyverzetű lovas hadereje miatt) jelentősebb volt, Géza először a német békére törekedett:
 - lemondott az ausztriai és morvaországi területeiről
 - megállapodtak a keresztény hittérítők Magyarországi munkásságáról, így a német terjeszkedési szándék ürügyét leszerelte
- Dinasztikus házasságokat kötött: lányait keresztény uralkodóházakba házasította (lengyel herceghez, velencei dózsához adta őket), ill. egyiküket Aba Sámuelhez adta, fiát, Vajkot Gizella bajor hercegnőhöz.
- Ő maga elvette az erdélyi gyula lányát, Saroltát, így hatalma ott is megszilárdult. Leverte a dunántúli nemzetségfőket
- Szakított a szeniorátusi rendszerrel, vagyis nem a legidősebb testvérére vagy unokaöccsére hagyta a trónt, hanem elsőszülött fiára, Vajkra (István) (primogenitúra).

3. Szent István államalapítása

997-1038

Harca a trónkövetelőkkel

- Amikor Géza meghalt, Koppány bejelentette trónigényét a szeniorátus és a levirátus (sógorházasság, az özvegy kezét a férj halála esetén egy fivére "öröklő") alapján. Őt támogatták a régi rend hívei.
- Csatában, német segítséggel István legyőzte Koppányt, testét felnégyelte és hónapokra kifügesztve tartatta az ország négy legfontosabb várának kapuja felett.
- 1003-ban legyőzte az erdélyi gyulát
- 1008-ban pedig Ajtony (a Temes-vidék ura) ellen vezetett hadjáratot, aki felvette a görögkeleti kereszténységet, bizánci segítséget remélve
- 1001. JANUÁR 1-én megkoronázták a II. Szilveszter pápától kapott (Szent) Koronával

A) Egyházalapítás

- Az államhatalom megszilárdításának elengedhetetlen feltétele volt az erős egyházszerkezet kiépítése
- 10 püspökséget hozott létre (esztergomi, egri, győri, váci, bihari, veszprémi, pécsi, kalocsai-bácsi, csanádi, erdélyi), kettő (esztergomi, kapocsi) érsekségi rangra emelkedett
- Hatalmas földadományokkal és törvényekkel biztosította az egyház működését
 - ✓ előírta, hogy minden tíz falu építsen egy templomot, kötelezővé tette a vasárnapi misét
 - ✓ kivetette az egyházi tizedet, a termés egy tized részére vonatkozó adót
 - ✓ apátságok jöttek létre (pl. bencések, pannonhalmi apátság 1002)

B) Vármegyerendszer

- Az országot 40-50 királyi vármegyére osztotta, mely királyi, egyházi és magántulajdonú földterületekre terjedt ki, központjában egy várral. A vármegyerendszer vezetője a nádorispán.
- A vármegyék élén az ispán (latinul comes) állt, akit a király nevezett ki. Bíraskodhatott, beszédhette a királyi jövedelmeket (ennek 1/3-át megtarthatta) és ő vezette az adott megye hadseregét.
- A várföldeken éltek a várnépek, akik katonáskodtak (várjobbágyok) és ellátták a vár lakosságát

C) Gazdaság, társadalom

- Az új társadalmi rend alapja a földbirtok lett (feudális tsd.), élén a király állt, hatalmának alapja az óriási földbirtoka (az ország 2/3-a)
- A király fontos döntések előtt kikérte a királyi tanács (egyházfők, világi előkelők) véleményét
- A törzsi vezetők és bevándorolt lovagok leszármazottjaiból alakult ki a világi nagybirtokos réteg
- A vitézek rendelkeztek saját földbirtokkal, amit szolgálkakkal műveltettek meg
- A földjevesztett parasztok vagy az ország peremterületén kerestek maguknak új földet, vagy egy nagybirtokos mellé szegődtek (ettől még megőrizték szabadságukat, de szolgáltatásokra voltak kötelezve)

király
világi nagybirtokosok
vitézek
szabad parasztok
szolgálak

D) Törvényei

- Két törvénykönyvét ismerjük, melyek a következőket szabályozzák:
 - ✓ a keresztény erkölcs szigorú megtartása

- ✓ élet és tulajdon védelme
- ✓ függőségi viszonyok szabályozása
- ✓ öröklési rend
- ✓ egyház és a papság helyzetének szabályozása
- ✓ a pogányság üldözése

4. Külpolitika

- Békére törekedett szomszédaival, nyugatról támadásra (már csak a NRCS-hoz fűződő házastársi kapcsolata miatt sem) számított, ennek ellenére II. Konrád betört Magyarországra (István visszaverte)
- A besenyők be-betörtek az országba, ill. letelepedési jogot kértek, a király határvédelmi feladatokkal beengedte őket
- Új zarándokút létesült Jeruzsálembé Magyarországon keresztül, ami a kereskedelem és a kultúrát is fellendítette